

فروردگان و جشن جاوید

در ماه اسفند هر سال جشنی بیاد شهدای راه میهن برپای می‌گردد. این جشن از دو لحاظ حائز اهمیت بسیار است: نخست از آن بابت که ملت ایران در این هنگام بیاد کسانی می‌افتد که در راه حفظ و حراست وی شربت شهادت نوشیده و چشم از جهان و زیباییهای آن بر بسته‌اند تا میهن آنان همچنان سر بلند و با افتخار بحیات خویش ادامه دهد. دوم از آن جهت که ایرانیان قدیم در پایان ماه اسفند یکی از جشنهای کهن خود را بافتن ارواح نیاکان و کسان و بستگان خویش برپا می‌داشته و رواتهای نیکوکاران را در این ایام بدعای خیر یاد می‌کرده‌اند. این جشن معروف بوده است به فروردگان و وجه تسمیه فروردگان انتساب آنست به فروشی یا فرورد و ماییش از آنکه بتحقیق در باب این جشن پیردازیم لازم میدانیم اندکی در باب فروشی‌ها سخن گوئیم:

بنابر آئین زرتشت و چنانکه از اوستا و روایات دینی مزدیسنان برمی‌آید انسان یک نیروی باطنی دارد که پیش از ولادت او در عوالم ملکوت موجود است و پس از آنکه جسم دچار مرگ و زوال شد همچنان باقی میماند و بعالم اصلی خود باز می‌گردد. این قوه باطنی آدمی را فروشی گویند و این کلمه اوستایی فروشی در متون پارسی باستان و پهلوی و بازند و فازی بصور مختلف فرورتی، فروهر، فرورد، فرور نیز آمده است. فروشی در آئین زرتشتی بجای اهمیت دارد که نه تنها در موارد مختلف اوستا نام آن آمده است بلکه سیزدهمین یشت که از مهمترین قطعات اوستاست بنام او فروردین یشت معروفست و نخستین ماه از سال یعنی فروردین راهم بنام آن خوانده‌اند و جشن فروردگان بافتن آن وجود یافته و اسامی بعضی از ایرانیان قدیم مانند فرارتنس و فرورتی که در تاریخ ماد و هخامنشی با آنها باز می‌خوریم نیز مأخوذ از همین ریشه است. معنی این نام را قدما قوه نامیه یا قوه غاذیه گفته‌اند ولی غالب مستشرقین بادقت در ریشه این لغت معنی آنرا نیروی ایمان یا نیروی که حامی نیکوکاران باشد دانسته‌اند و بنظر ما این معنی اصح است.

اعلیحضرت همایون شاهنشاه و هیئت دولت در جشن دانشکده افسری

اعلیحضرت همایون شاهنشاه در جشن دانشکده افسری هنگام اعطاء نشان
دانش به آقای وارسته

پروپوشنگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

بنابر روایات دینی زرتشتیان جهان درشش گاه یاشش گاهنبار (گهنبار) خلق شده و آخرین گاهنبار در پنج روز آخر سال قرار داشته که عبارت از ایام خمسۀ مستترقه باشد و در آخرین روز این گاه اهورمزدا از خلقت آدمیان فراغت یافته است.

زرتشتیان در هر يك از این شش گاهنبار جشنی دارند و آخرین جشن یعنی جشن ششمین گاهنبار در ایام فروردگانست. بعقیده زرتشتیان در این پنج روز و پنج روزمقدم بر آن یعنی پنج روز آخر اسفندارمذ (۱) فروشی های نیکوکاران بمساکن اصلی خود در روی زمین میآیند و در آن جایها توقف میکنند و از این روی جشن عود ارواح در نزد ایرانیان قدیم ده روز بوده و از ۲۵ اسفند تا آخر ایام خمسۀ مستترقه و اولین روز فروردین طول میکشیده است و حتی سلاطین هم از اجرای تشریفات این جشن معاف نبوده اند چنانکه انوشیروان سفیر ژوستی نین را در مدت ده روز جشن فروردگان بحضور نپذیرفت و سرگرم اجرای تشریفات جشن مذکور بود. (۲) ابوریحان بیرونی نیز مدت این جشن را ده روز دانسته است و اکنون هم این جشن در ده روز آخر سال میان زرتشتیان متداول میباشد.

زرتشتیان امروز چنانکه در قدیم الایام نیز معمول بوده است در این ده روز یعنی ایام فروردگان خانه هارا پاک میکنند و بویهای خوش در صحن خانه می پراکنند و جامه های نو میپوشند و گل و شربت و شیرینی در خانه می نهند و نماز میگزارند و در خوانچه ای هفت سین می چینند که نشانه هفت امشاسیند، (۳) است زیرا معتقدند که فروشی ها، بخانه های خود و مساکن قدیم و میان کسان بوستگان باز میگرددند و باید جایگاه آنان پاک و خالی از آلودگیها باشد.

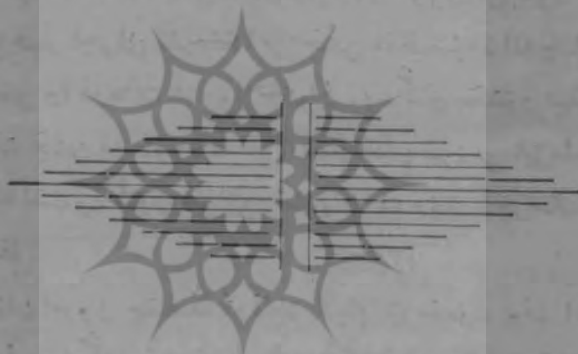
برخی چنین پنداشته اند که جشن نوروز چیزی جز جشن فروردگان نیست ولی برای این سخن نمیتوان ارزشی قائل بود چه هم در پیش از اسلام و

۱ - راجع بکیفیت تقویم و گاه شماری ایران باستان رجوع شود بمقاله جشن سده در شماره بهمن ماه مجله ارش.

۲ - دارمستر، زنداوستاج ۲ ص ۵۰۳

۳ - امشاسیندان شش فرشته مقرب (اردیبهشت - خرداد - اسرداد - شهریور - بهمن - اسفندارمذ) اند که معولا آنها را باسروش یا مهر و گاه اهورمزدا، هفت امشاسیند گویند.

هم در دوره اسلامی در عین آنکه جشن فروردگان در پنج روز آخر اسفند و
 خمه مستقره گرفته میشد جشن نوروزی نیز وجود داشت که از آغاز فروردین
 شروع میگردد و مدتی ادامه می یافت و بنام دیگری غیر از فروردگان موسوم بود.
 بنا بر آنچه گذشت معلوم میشود که جشن فروردگان در حقیقت جشن
 ارواح یا جشن اموات بوده است و از این روی بی مناسبت نیست که ایام یادبود
 شهیدان با همان روزهایی مصادف شود که نزد نیاکن ما با ارواح نیکوکاران
 اختصاص داشت. بنا بر این ما وظیفه خود میدانیم که مانند هر ایرانی میهن
 پرستی در این ایام آموزش و غفران الهی را برای روان پاک شهیدان راه وظیفه
 ملی از خداوند مسئلت کنیم و امیدوار باشیم که تاسرباز ایرانی برای دفاع از
 میهن جان و خون خود را نثار میکنند ایران پایدار و ایرانی سربلند و با افتخار باشد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی